

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ"
для студентів спеціальності
8.03050101 "Економічна теорія"
денної форми навчання

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 1 від 28.08.2013 р.

Укладач Яхкінд В. П.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економічна соціологія" для студентів спеціальності 8.03050101 "Економічна теорія" денної форми навчання / укл. В. П. Яхкінд. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 39 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями і темами, плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійної роботи, систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050101 "Економічна теорія" денної форми навчання.

Вступ

Навчальна дисципліна "Економічна соціологія" належить до циклу професійно орієнтованих дисциплін за фахом спрямування "Економіка та підприємництво".

Економічна соціологія – це особливий спосіб інтерпретації економічного процесу, що піддається аналізу шляхом уявного відокремлення від нього соціальних компонентів. Вона досліджує феномени господарського життя із соціального погляду. Сферою її інтересів і об'єктами дослідження є закономірності, що керують економічними процесами, коли ці процеси мають одночасно й характер соціальних процесів.

Мета – ознайомити студентів з ключовими підходами до вивчення економіки як соціального інституту; з загальними принципами соціологічного аналізу економічної поведінки й економічної свідомості різних соціальних груп і спільнот.

Завдання – вивчення етапів та проблем становлення економічної соціології; особливостей соціологічного підходу до аналізу економічної поведінки; з'ясування еволюції економічних інститутів суспільства; аналіз ролі культурних факторів у розвитку економіки; особливостей формування соціально-економічних відносин, стереотипів сприйняття та реакції людей на економічні перетворення в суспільстві; зміст, структуру, функції, види, мотиви економічної поведінки; трансформації інституту власності; знайомство студентів з методами і формами соціальної регуляції економічної поведінки суб'єктів; з'ясування механізмів залучення соціальних груп до активного та пасивного зайняття бізнесом тощо.

Предмет – соціально-економічні проблеми поведінки різних соціальних груп.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:
основні категорії, поняття, терміни економічної соціології;
основні соціологічні концепції економіки;
специфіку соціокультурної детермінації економічної поведінки;
основні моделі зайнятості в сучасному світі;
поведінку людей на ринку праці, адаптацію та соціальні наслідки втрати роботи; канали, механізми і форми працевлаштування;
основні методи соціологічного дослідження економічної поведінки;
шляхи і способи управління економічною поведінкою;
психоемоційні особливості економічного мислення;

ВМІТИ:

аналізувати соціально-економічну структуру суспільства, соціологічну інформацію щодо економічної поведінки суб'єктів, розвитку економічних інститутів;

давати характеристику основних соціально-економічних груп у сучасному суспільстві, розкрити особливості їх економічної мобільності; аналізувати соціальні проблеми функціонування й розвитку економіки;

вивчати ставлення різних соціальних груп до соціально-економічних перетворень у суспільстві.

Вивчення дисципліни, структура програми якої наведена у табл. 1, повинне сприяти прагненню студентів до одержання і збагачення знань, зацікавленості в пізнавальній діяльності, виробленні нового типу економічного мислення, навичок самостійної роботи з додатковою літературою, формуванню самостійності і творчої активності в момент прийняття рішень, принциповості, ініціативності, професійної етики, моральних якостей.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5: у тому числі: змістовних модулів – 2	Шифр та назва галузі знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	За вибором. Рік підготовки: 1 (5). Семестр: 1 (9)
Кількість годин: усього – 180, за змістовними модулями: модуль 1 – 65 годин; модуль 2 – 91 година; підготовка до іспиту – 10 годин; консультації: поточні – 10 годин; передекзаменаційні – 4 години	Шифр та назва спеціальності: 8.03050101 Економічна теорія	Лекції: кількість годин – 34. Практичні (семінарські): кількість годин – 16. Самостійна робота: кількість годин – 116. Консультації (годин): поточні – 10; передекзаменаційні – 4
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 17. Кількість аудиторних годин	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: екзамен

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

З метою кращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання та навички в галузі загальної економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, соціології тощо.

Вивчаючи дисципліну, студенти отримують знання під час лекційних занять та виконання ситуаційних завдань на практичних заняттях. На семінарських заняттях обговорюються найскладніші питання з навчальної дисципліни. Для закріплення набутих знань студентами має бути виконана самостійна робота.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен володіти певними компетентностями.

Перелік предметних компетентностей у розрізі тематики навчальної дисципліни "Економічна соціологія" наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Предметні компетентності, якими мають володіти магістри спеціальності 8.03050101 "Економічна теорія" після вивчення навчальної дисципліни "Економічна соціологія"

Назва теми	Назва компетентностей
1	2
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки	
Тема 1. Економічна соціологія як наука	Здатність виявлення проблематики економіко-соціологічних досліджень. Здатність до обґрунтування взаємозв'язку та взаємообумовленості економіки й соціології
Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства	Здатність до проведення співвідношення економіки та суспільства. Здатність до визначення раціональності в

	економічній поведінці індивідуума. Здатність виявлення впливу суспільства на свідомість при здійсненні економічного вибору
--	---

Закінчення табл. 2

1	2
Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин	Здатність до застосування закону поділу праці. Здатність до визначення ролі людини в соціально-економічних відносинах та пошуку шляхів раціональної поведінки
Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції	Здатність до економічного мислення. Здатність до розуміння впливу факторів економічної поведінки індивіда. Здатність до інтерпретації економічної поведінки
Змістовний модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда	
Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві	Здатність до визначення впливу грошових факторів на поведінку людини. Здатність до раціональної поведінки в умовах соціальної нерівності
Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України	Здатність до врахування соціальних стереотипів економічного мислення українців та їх впливу на економічну поведінку
Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління	Здатність до визначення мотивів економічної поведінки індивіда
Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки	Здатність до визначення психоемоційних особливостей економічного мислення на поведінку індивіда
Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги	Здатність до визначення шляхів "зберігаючої" поведінки
Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда	Здатність до розуміння закономірностей поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції й економічних криз та пошук шляхів "раціональних" дій
Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда	Здатність до визначення економічної поведінки залежно від економічного добробуту та ставлення до праці і дозвілля
Тема 12. Сучасний стан економічної соціології у світі	Здатність до передбачення тенденцій економічної поведінки індивідів за різних типів ведення економічного життя

Ступінь опанування вище переліченими компетентностями визначається за допомогою Національної рамки кваліфікації. Опис кваліфікаційного рівня студентів щодо вивчення навчальної дисципліни наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Опис кваліфікаційного рівня – магістр

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог			
Знання економіко-соціальних проблем та їх вплив на економічну свідомість та поведінку індивідуума; особливостей та відмінностей в економічній поведінці в різних країнах; психоемоційні особливості економічного мислення та їх вплив на економічну поведінку	Використання знань щодо проблематики економіко-соціальних досліджень при вирішенні складних завдань і проблем економічного вибору; уміння прийняття раціональних рішень в умовах в умовах інфляції та економічних криз; вміння регуляції економічної поведінки залежно від економічного добробуту	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Перед вивченням дисципліни студенти мають бути обов'язково ознайомлені з навчальною програмою дисципліни, організацією форм навчання, а також зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів. Крім того студенти знайомляться з усіма видами контролю та методикою оцінювання набутих знань.

Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни "Економічна соціологія" здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття; контрольні заходи; самостійна робота студентів.

Вивчення студентами навчальної дисципліни проводиться шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістовних модулів. Кожний змістовний модуль – це відносно самостійний блок дисципліни, який логічно

об'єднує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємовідносинами.

Тематичний план цієї дисципліни складається з двох модулів, які наведені у табл. 4.

Таблиця 4

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	семінарські/ практичні заняття	самостійну роботу
Змістовний модуль 1.			
Теоретичні основи синтезу соціології та економіки			
Тема 1. Економічна соціологія як наука	2	2	4
Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства	4	2	13
Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин	4	2	13
Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції	4	2	13
Усього за модулем 1:	14	8	43
Змістовний модуль 2.			
Особливості соціально-економічної поведінки індивіда			
Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві	4	2	13
Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України	2	1	8
Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління	2	1	6
Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки	2	1	8
Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги	2	1	7
Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда	2	1	8
Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда	4	1	10
Тема 12. Сучасний стан економічної соціології у світі	2	-	3
Усього за модулем 2:	20	8	63

<i>Підготовка до екзамену</i>			10
<i>Разом годин:</i>	34	16	116
<i>Консультації поточні</i>		4	
<i>Консультації передекзаменаційні</i>		10	

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки

Тема 1. Економічна соціологія як наука

Становлення економічної соціології як науки. Дискусії про предмет та методи економічної соціології. Структура економічної соціології. Особливості підходу соціолога та економіста до аналізу економічних явищ (процесів). Евристичні можливості моделі "економічної людини" і моделі "соціологічної людини".

Мета, об'єкт, предмет економічної соціології. Передумови, етапи становлення й сучасний стан економічної соціології. Роль соціології економіки в поясненні динаміки оновлення економіки України. Фактори економічного розвитку. Економіка як соціальний інститут.

Основні етапи розвитку економіко-соціологічної думки. Проблематика економіко-соціологічних досліджень. Методика и техніка соціологічних досліджень в сфері економіки. Соціологічні теорії економіки класиків соціології. Економічна соціологія марксизму. К. Маркс та М. Вебер про взаємовідносини між економічною діяльністю та соціокультурними структурами суспільства: порівняльний аналіз. Соціальна економіка М.Вебера. Дослідження впливу соціальних інститутів на економічне життя суспільства (Т.Веблен). Гроші як соціокультурне явище (Г. Зіммель). Економіка і релігія у працях Л. Брентано, М. Вебера. Розподіл праці з погляду соціології (Е. Дюркгейм). Економіка і суспільство в теоріях структурного функціоналізму. Соціальна структура і ролі в економіці капіталізму (В. Зомбарт, Й. Шумпетер).

Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства

Економіка як соціальна система. Проблема гармонійного співвідношення економіки та суспільства. Дослідницька палітра сучасної економічної соціології. Соціологія раціонального вибору, мережений підхід, новий інституціоналізм, культурно-історичний й етнографічний підходи до вивчення економічних явищ та процесів.

Соціально-економічні закони суспільного розвитку як умови господарської діяльності індивідів. Соціологія ринків.

Ринок як ідеальна модель і форма господарювання. Структури і інститути ринку. Інституціональна динаміка ринків. Конкуренція як соціальний процес. Формування нової конкурентної ситуації в умовах постіндустріального суспільства. Економіка в умовах глобалізації. Економіка і "суспільство знань".

Соціальні та економічні відносини. Теорема про раціональність. Економічне зростання і цілі суспільства. Якість життя і економічний розвиток. Соціально-економічні проблеми бідності та нерівності.

Соціально-економічна політика держави і перспективи розвитку ринкової економіки в Україні.

Людина в культурних та владних відносинах. Основні напрямки соціально-структурного аналізу економіки. Еволюція економічних інститутів суспільства та їх вплив на соціальну стратифікацію.

Економічна стратифікація: об'єктивні і суб'єктивні виміри. Соціально-економічні групи: критерії визначення. Типи соціально-економічних груп.

Економічна мобільність: визначення поняття, його операціоналізація. Соціально-економічні групи з погляду їх доходів. Соціальна картина розподілу доходів в сучасному українському суспільстві. Бідність і багатство в економіко-соціологічному вимірі.

Сприйняття соціально-економічних груп в громадській свідомості. Соціологічний аналіз конкретних соціально-економічних груп в сучасному українському суспільстві. Середній клас і його економічний потенціал. Бізнесові еліти і їх соціальна відповідальність.

Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин

Соціально-економічний закон поділу праці. Людина в ролі учасника ринкових відносин.

Людина в ролі підприємця. Соціокультурні моделі підприємницької поведінки. Теоретичні та практичні проблеми сучасного підприємництва.

Місце підприємця в ринковій економіці. Проблема ідентифікації підприємців. Типи підприємців. Соціальна відповідальність бізнесу. Природа підприємницької діяльності. Суть та типові організаційні форми підприємництва. Мале підприємництво та його соціальна роль в сучасному суспільстві. Методи соціологічного вивчення підприємницької поведінки. Зміст, типи та механізми формування підприємницької культури. Історична доля підприємницької культури в Україні. Засоби формування підприємницької поведінки. Мотиваційна регуляція підприємницької поведінки. Держава як гарант конкуренції і вільного підприємництва. Підприємництво і економічна свобода. Підприємництво і ризик. Функції та види економічного ризику. Соціологічне забезпечення ризик-менеджменту. Динаміка підприємницької активності в сучасній Україні.

Людина в трудових відносинах.

Людина у сфері зайнятості. Споживча діяльність, споживча поведінка, види споживання. Регулятори споживчої поведінки. Співвідношення між працею і споживанням у різних суспільствах. Споживання і трудова мотивація. Первинні групи і характер споживання. Особливості рішень споживача в різному соціокультурному середовищі (сім'я, група, клас).

Людина в ролі споживача. Суспільство споживання і його основні тенденції. Місце споживання серед цінностей суспільства, класу, групи, особистості. Споживання як знакова субстанція. Функції і етика споживання. Культура споживання. Споживання і стиль життя. Споживання в соціології постмодерну. Розвиток інститутів споживання. Сфери споживання. Споживач: соціальний тип, статус, потенціал. Проблема формування та виховання споживача. Сучасна людина і система речей.

Людина у соціальній ієрархії. Моделі споживчої поведінки в сучасному світі. Перехід від суспільства масового споживання до цивілізації оптимального споживання. Споживання і соціальна диференціація. Багатоступеневість споживання: причини, прояви, соціальні проблеми, які вона викликає в різних суспільствах. Маргінальність у споживанні: особливості у різних суспільствах, методи визначення її масштабів. Соціально-економічний портрет груп споживачів у сучасній Україні. Сфера споживчого вибору. Державна політика захисту споживачів. Товариства споживачів: їх особливості, функції, напрями діяльності. Соціологічне забезпечення діяльності товариств споживачів у сучасній Україні.

Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції

Сутність економічної поведінки. Структура та функції економічної поведінки. Основні підходи в інтерпретації економічної поведінки.

Економічне мислення і економічна поведінка: особливості взаємозв'язку. Логіка, еволюція, типи та механізми впливу економічної культури на розвиток суспільства. Політика, економічна культура і економічна поведінка: інтенсивність тиску у різних суспільних системах. Право як джерело інституційних цінностей і норм у системі економічної культури. Ідеологія і економічна поведінка. Наука, мораль, релігія, мистецтво як регулятори економічної поведінки.

Фактори економічної поведінки індивіда. Умови й фактори формування оптимальної економічної поведінки на етапі переходу України до ринкового господарства. Характерні риси економічної культури країн з розвиненою капіталістичною економікою.

Соціально-економічна свідомість як елемент економічної культури. Зміст, структура, функції соціально-економічної свідомості. Рівні її формування. Свідоме і несвідоме в економічній поведінці.

Первинна група в економічній діяльності: історико-соціологічний аналіз. Соціологічний аналіз міжгрупових взаємодій в економіці.

Моделі економічної поведінки. Мотиви і стимули господарської діяльності людей в умовах переходу держави до ринку. Соціокультурна детермінація економічної поведінки.

Трудова поведінка: зміст, структура, види, функції, оцінка, регуляція. Організація економічної діяльності державою: роль уряду й інститутів.

Соціологічні дослідження економічної поведінки різних суб'єктів господарювання в Україні в 90-ті роки ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Змістовний модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда

Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві

Впливання грошових факторів на поведінку людини. Гроші як соціальний інститут. Соціальні функції грошей. Гроші і цінності. Соціокультурні особливості ставлення до грошей. Ставлення до грошей

різних соціальних груп. Соціокультурні чинники збереження і накопичення грошей. Грошові сурогати і бартерний обмін. "Фінансові піраміди" і їх вплив на економічну і соціальну поведінку населення.

Соціальне нерівенство: відносини різних соціальних груп та проблеми економічного вибору. Гроші як мірило відносин між людьми і країнами. Вплив грошей на формування особистості. Грошові типи особистості.

Економічне мислення як механізм формування різних типів економічної поведінки.

Шляхи і способи управління економічною поведінкою через вплив на економічне мислення.

Соціальні проблеми становлення грошової культури в сучасній Україні. Фінансова успішність в громадській свідомості. Форми накопичення грошей різними соціальними групами, їх збереження та використання.

Грошова культура сучасних суспільств. Проблеми соціального захисту грошових заощаджень населення.

Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України

Основні типи господарських ідеологій. Соціально-демографічні особливості, фактори і суперечності зайнятості. Види зайнятості, їх специфіка. Гнучка зайнятість Безробіття як соціально-економічне явище: його причини, форми та соціально-економічні наслідки.

Зайнятість і ринок праці. Інституційна структура ринку праці. Соціальні умови ринку праці. Соціальні функції ринку праці. Межі регулювання ринку праці. Неоднорідність ринку праці. Інституційний підхід (К. Керр та ін.). Внутрішні та зовнішні ринки праці (П. Дерінгер, М. Піоре). Основні моделі сегментованого ринку праці (Ч. Лідбітер, Дж. Аткинсон та ін.). Фактори сегментації ринку праці. Соціально-економічні, правові, організаційні механізми трудового найму.

Активна соціальна політика в сфері зайнятості та її соціологічне забезпечення. Динаміка зайнятості в сучасній Україні.

Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління

Економічний інтерес як чинник економічної поведінки індивіда. Соціальні стереотипи економічного мислення українців та їх вплив на економічну поведінку.

Шляхи і способи управління економічною поведінкою українців. Основні моделі зайнятості в сучасному світі, їх соціологічні характеристики.

Мотиви економічної поведінки індивіда.

Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки

Економічна культура та її роль у регуляції економічної поведінки.

Роль культурних факторів у розвитку економіки. Економічна культура: поняття, складові, функції, рівні реалізації. Інституційний і особистий аспект економічної культури. Методи соціологічного вивчення економічної культури.

Психоемоційні особливості економічного мислення та їх вплив на економічну поведінку.

Логіка, еволюція, типи та механізми впливу економічної культури на розвиток суспільства. Політика і економічна культура: інтенсивність тиску у різних суспільних системах. Право як джерело інституційних цінностей і норм у системі економічної культури. Ідеологія і економічна культура. Наука, мораль, релігія, мистецтво як регулятори економічної культури.

Умови й фактори формування оптимальної економічної культури на етапі переходу України до ринкового господарства. Характерні риси економічної культури країн з розвинутою капіталістичною економікою.

Соціально-економічна свідомість як елемент економічної культури. Зміст, структура, функції соціально-економічної свідомості. Рівні її формування. Свідоме і несвідоме в економічній поведінці.

Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги

Психологія попиту і накопичення. Складові "зберігаючої" поведінки.

Формування соціальних відносин, стереотипів сприйняття та реакції людей на економічні перетворення в суспільстві.

Господарські ідеології, їх характеристика. Ідеологічні гібриди і соціально-економічна політика.

Особливості соціологічного вивчення економічної поведінки. Соціологічна діагностика економічної поведінки: критерії, показники, чинники. Зміст, структура та функції економічної поведінки. Види економічної поведінки. Деструктивні форми економічної поведінки, їх класифікація, соціологічні характеристики.

Борги: сприйняття і ставлення до боргу.

Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда

Закономірності поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції та економічних криз.

Критерії економічної поведінки в різних економічних умовах.

Причини невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки.

Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда

Уявлення населення про якість життя і рівні економічного добробуту.

Механізми формування попиту на працю та пропозиції праці. Поведінка на ринку праці різних соціальних груп. Гендерні асиметрії на ринку праці. Адаптація та соціальні наслідки втрати роботи; канали, механізми і форми працевлаштування.

Праця і дозвілля в сім'ї: ставлення до праці і дозвіллю залежно від економічного добробуту.

Тема 12. Сучасний стан економічної соціології у світі

Типи сучасних економік та їх вплив на економічну поведінку.

Економічне зростання та фактори, що впливають на нього.

Міжнародний поділ праці та розвиток інтеграційних відносин.

Західні та східні соціокультурні особливості та їх вплив на економічне мислення та їх на економічну поведінку.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки

Тема 1. Економічна соціологія як наука

1. Становлення економічної соціології як науки.
2. Мета, об'єкт, предмет економічної соціології.
3. Основні етапи розвитку економіко-соціологічної думки.

4. Проблематика економіко-соціологічних досліджень.

Література: [1 – 8].

Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства

1. Економіка як соціальна система. Проблема гармонійного співвідношення економіки та суспільства.

2. Соціально-економічні закони суспільного розвитку як умови господарської діяльності індивідів.

3. Соціальні та економічні відносини. Теорема про раціональність.

4. Людина в культурних та владних відносинах ("соціальна людина", "економічна людина").

Література: [1 – 8].

Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин

1. Соціально-економічний закон поділу праці.

2. Людина в ролі учасника ринкових відносин.

3. Людина в ролі підприємця.

4. Людина в трудових відносинах.

5. Людина у сфері зайнятості.

6. Людина в ролі споживача.

7. Людина у соціальній ієрархії.

Література: [1 – 8].

Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції

1. Сутність, структура та функції економічної поведінки.

2. Основні підходи в інтерпретації економічної поведінки.

3. Економічне мислення і економічна поведінка: особливості взаємозв'язку.

4. Фактори економічної поведінки індивіда.

Література: [1 – 8].

Змістовний модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда

Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві

1. Впливання грошових факторів на поведінку людини.
2. Соціальне нерівенство: відносини різних соціальних груп та проблеми економічного вибору.
3. Економічне мислення як механізм формування різних типів економічної поведінки.
4. Шляхи і способи управління економічною поведінкою через вплив на економічне мислення.

Література: [1 – 8].

Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України

1. Основні типи господарських ідеологій.
2. Соціальні стереотипи економічного мислення українців та їх вплив на економічну поведінку.
3. Шляхи і способи управління економічною поведінкою українців.

Література: [1 – 8].

Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління

1. Економічний інтерес як чинник економічної поведінки індивіда.
2. Мотиви економічної поведінки індивіда.

Література: [1 – 8].

Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки

1. Економічна культура та її роль у регуляції економічної поведінки.
2. Психоемоційні особливості економічного мислення та їх вплив на економічну поведінку.

Література: [1 – 8].

Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги

1. Психологія попиту і накопичення. Складові "зберігаючої" поведінки.
2. Борги: сприйняття і ставлення до боргу.

Література: [1 – 8].

Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда

1. Закономірності поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції та економічних криз.
2. Причини невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки.

Література: [1 – 8].

Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда

1. Уявлення населення про якість життя і рівні економічного добробуту
2. Праця і дозвілля в сім'ї: ставлення до праці і дозвіллю залежно від економічного добробуту

Література: [1 – 8].

Тема 12. Сучасний стан економічної соціології у світі

1. Типи сучасних економік та їх вплив на економічну поведінку.
2. Західні та східні соціокультурні особливості та їх вплив на економічне мислення та їх на економічну поведінку.

Література: [1 – 8].

5. Плани практичних (семінарських) занять

Семінарські заняття

Семінар є засобом розвитку у студентів культури наукового мислення, а також призначений для поглибленого вивчення дисципліни, оволодіння методикою наукового пізнання.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію з попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань, у тому числі есе та рефератів. Викладач керує дискусією та розподілом ролей. Невпевненим слухачам пропонуються окремі полегшені питання, які дають можливість виступити та відчувати психологічний стан успіху.

Семінарські заняття дозволяють розвивати уміння, навички розумової праці, творчого мислення тощо; забезпечувати системне повторення, поглиблення і закріплення знань студентів за певною темою; формувати у студентів інтерес до науково-дослідної роботи і залучення їх до наукових досліджень, які здійснює кафедра. Студенти на семінарах навчаються бути здатними до самостійних суджень, відтворення та поглиблення знань.

За методикою проведення викладачем проводяться:

вступний семінар – базується на досвіді та знаннях студентів (реалізується через класифікацію вже набутих знань з економічних та соціальних дисциплін);

оглядові семінари – самостійний огляд студентами означеної викладачем теми за допомогою літератури;

самоорганізуючі семінари – студенти самостійно визначають мету заняття, розподіляють теми рефератів між собою, а в деяких випадках – готують реферати за власною ініціативою, доповідають та коментують їх;

пошуковий семінар – передбачає дослідницьку діяльність студентів;

семінар – круглий стіл (запрошуються фахівці або спеціально підготовлені студенти. Це обмін інформацією, відповіді на питання, колективний пошук нових шляхів вирішення проблеми (якщо вона є).

Перелік тем семінарських занять з навчальної дисципліни "Економічна соціологія" наведений у табл. 5.

Таблиця 5

Перелік тем семінарських занять

Назва змістовного модулю / тема лекції	Теми семінарських занять	Кількість годин	Література
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки			
Тема 1. Економічна соціологія як наука	Семінарське заняття № 1 (вступний семінар). Економічні та соціальні аспекти життя людини	2	[1 – 8]
Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства	Семінарське заняття № 2 (оглядовий семінар). Проблема гармонійного співвідношення економіки та суспільства	2	[1 – 8]
Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин	Семінарське заняття № 3 (самоорганізуючий семінар). Людина в культурних та владних відносинах	2	[1 – 8]

Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції	Семінарське заняття № 4 (пошуковий семінар). Економічне мислення і економічна поведінка: особливості взаємозв'язку	2	[1 – 8]
Усього:		8	

Семінарські заняття проводяться через раціональну організацію тематичних дискусій та диспутів; колективний пошук відповідей і ролей з економіко-соціальних проблем; бесіду та вільний обмін думками тощо.

Крім організаційних моментів, важливу роль відіграє методика проведення семінарських занять. Основними методами проведення є розповідь викладача (вступне і заключне слово) і студентів, а також бесіда, ілюстрації і демонстрації. Всі вони використовуються не ізольовано, а в єдності. На кожному з них застосовуються різні методи, хоч один з них може бути і домінуючим.

В кінці заняття керівник підводить підсумки, дає оцінку виступів (якщо цього не було зроблено при обговоренні кожного питання) та настанови щодо підготовки до наступних занять.

Під час проведення семінарських занять викладач:

повторює і закріплює знання студентів;

демонструє неоднозначність підходів до вирішення економіко-соціальних проблем;

готує до застосування теоретичних відомостей на практиці;

контролює засвоєння матеріалу.

Основними завданнями викладача при проведенні семінарського заняття є:

1) розвивати пізнавальну активність і самодіяльність, уміння творчо застосовувати матеріал лекцій;

2) поглиблювати і закріплювати знання, отримані в процесі вивчення;

3) сприяти розвитку творчого мислення, вміння логічно висловлювати і аргументувати свої думки, слухати один одного, продуктивно критикувати.

Семінарські заняття є концентрованим проміжним підсумком всієї навчальної роботи викладача. Вони дають можливість викладачу здійснювати діагностику і контроль знань студентів з окремих тем навчальної програми, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінарів; оцінити рівень логічного мислення студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними

джерелами, формування умінь і навичок аналізу економіко-соціальних фактів, явищ, проблем тощо. Підсумкові оцінки за семінарське заняття вносяться до журналу викладача і враховується в підсумковій оцінці з даної навчальної дисципліни.

Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування завдяки індивідуальному виконанню студентом відповідно сформульованих завдань. Практичні заняття проводяться на основі раніше підготовлених методичних вказівок.

Практичні заняття, теми яких наведені у табл. 6, дають можливість закріпити студентами теоретичні основи лекційних занять, проведення попереднього контролю знань, умінь та навичок студентів, виконання контрольних робіт, їх перевірку та оцінювання.

Таблиця 6

Перелік тем практичних занять

Назва змістовного модулю / тема лекції	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
Змістовний модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда			
Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві	Практичне заняття № 1	3	[1 – 8]
Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України			
Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління	Практичне заняття № 2	1	[1 – 8]

Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки	Практичне заняття № 3	1	[1 – 8]
Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги	Практичне заняття № 4	1	[1 – 8]
Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда	Практичне заняття № 5	1	[1 – 8]
Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда	Практичне заняття № 6	1	[1 – 8]
Усього:		8	

Поточні контрольні роботи

Протягом семестру засвоєння студентами елементів навчального матеріалу з дисципліни викладачем контролюються недоліки та проблеми процесу засвоєння матеріалу, пробіли у знаннях та здійснюється подальша робота з їх усунення.

Таблиця 7

Перелік тем поточних контрольних робіт

Назва змістовного модулю / тема лекції	Теми поточних контрольних робіт	Література
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки		
Тема 1. Економічна соціологія як наука	Поточна контрольна робота № 1 Проблематика економіко-соціологічних досліджень	[1 – 8]
Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства		

Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин	Поточна контрольна робота № 2 Соціально-економічні закони суспільного розвитку як умови господарської діяльності індивідів	[1 – 8]
Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції	Поточна контрольна робота № 3 Основні підходи в інтерпретації економічної поведінки	[1 – 8]
Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві	Поточна контрольна робота № 4 Економічне мислення як механізм формування різних типів економічної поведінки	[1 – 8]
Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України. Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління. Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки. Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги. Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда. Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда	Поточна контрольна робота № 5 Соціальні стереотипи економічного мислення та їх вплив на економічну поведінку	[1 – 8]

6. Самостійна робота студентів

Елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів зі спеціальною літературою (основною, додатковою, періодичними виданнями, джерелами мережі Інтернет тощо).

Самостійна робота студента відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Для організації самостійної роботи перед студентом чітко ставиться мета і завдання навчальної роботи, означається необхідний результат самостійної роботи.

Основні види самостійної роботи, що запропоновані студентам:

1) робота з лекційним матеріалом, що передбачає опрацювання конспекту лекцій і навчальної літератури;

2) пошук (підбір) і огляд літератури і електронних джерел інформації з індивідуально заданої проблеми (опрацювання та вивчення рекомендованої літератури): читання та конспектування літературних джерел інформації, перегляд відеозаписів тощо;

3) вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни;

4) підготовка до семінарських занять, дискусій, тестування;

5) виконання домашнього завдання або домашньої контрольної роботи, що передбачають вирішення задач, виконання вправ тощо, що видаються на практичних заняттях;

6) контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання з дисципліни наведений у табл. 8.

Таблиця 8

Перелік завдань для самостійного опрацювання

Номер питання	Питання для самостійного опрацювання (за модулями)	Рекомендована література
1	2	3
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки		
1	Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства: виклик сьогодення	[1 – 8]
2	Людина як суб'єкт економічних відносин: вплив соціуму на економічне мислення	
3	Проблема раціональності економічного вибору: шляхи вирішення	[1 – 8]

Закінчення табл. 8

1	2	3
Змістовний модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда		
4	Вплив грошей на раціональність економічної поведінки	[1 – 8]
5	Відносини різних соціальних груп та проблеми економічного вибору	
6	Особливості української культури на економічну поведінку	
7	Сучасна західна економічна соціологія	
8	Соціальний портрет сучасного підприємця	

7. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Поясніть об'єктивну необхідність вивчення дисципліни "Економічна соціологія".

2. Проаналізуйте взаємозв'язок "соціології" і "економічної теорії". Назвіть проблемні питання економічної соціології.

3. Розкрийте сутність об'єкта і предмета економічної соціології.

4. Охарактеризуйте функції економічної соціології.

5. Розкрийте сутність основних загальнонаукових категорій економічної соціології (структура, функції, процес, механізм, елемент, зв'язок, стійкість, мінливість, розвиток).

6. Розкрийте сутність основних загальносоціальних категорій економічної соціології (виробничі відносини, обмін, споживання, суспільна свідомість, суспільні відносини, колектив, особистість, мотивація, взаємодія, соціальна група).

7. Розкрийте сутність основних специфічних категорій економічної соціології (економічна свідомість, економічне мислення, економічна культура, економічний інтерес, соціально-економічний стереотип, економічна поведінка).

8. Резюмуйте структуру основних категорій економічної соціології та поясніть необхідність їх вивчення.

9. Проаналізуйте етапи розвитку економічної соціології (основні представники, характерні ознаки основних економічних теорій).

10. Охарактеризуйте проблеми гармонійного співвідношення економіки та суспільства.

11. Розкрийте сутність основних соціально-економічних законів суспільного розвитку як умови господарської діяльності індивідів.

12. Проаналізуйте раціональність економічної поведінки.

13. Поясніть поведінку людини в культурних та владних відносинах ("соціальна людина", "економічна людина").

14. Розкрийте сутність соціально-економічного закону поділу праці.

15. Охарактеризуйте економічну поведінку людина як учасника ринкових відносин.

16. Охарактеризуйте економічну поведінку людина як підприємця.

17. Охарактеризуйте економічну поведінку людини в трудових відносинах.

18. Охарактеризуйте економічну поведінку людини у сфері зайнятості.

19. Охарактеризуйте економічну поведінку людини в ролі споживача.

20. Охарактеризуйте економічну поведінку людини у соціальній ієрархії.

21. Розкрийте сутність, структуру та функції економічної поведінки.

22. Проаналізуйте основні підходи в інтерпретації економічної поведінки.

23. Поясніть взаємозв'язок економічного мислення та економічної поведінки.

24. Охарактеризуйте фактори економічної поведінки індивіда.

25. Шляхи і способи управління економічною поведінкою.

26. Розкрийте мотиви економічної поведінки індивіда.

27. Проаналізуйте вплив психоемоційних особливостей на економічну поведінку.

28. Охарактеризуйте закономірності поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції та економічних криз.

29. Назвіть причини невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки.

30. Охарактеризуйте вплив економічної культури та її роль у регуляції економічної поведінки.

31. Розкрийте сутність поняття "якість життя" та охарактеризуйте рівні економічного добробуту населення.

32. Охарактеризуйте ставлення до праці і дозвілля залежно від економічного добробуту.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота як форма організації навчальної роботи викладача зі студентами, що орієнтована на розвиток індивідуальних здібностей студента та розкриття його пізнавального і творчого потенціалу, здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи, затвердженим на засіданні кафедри політичної економії.

Індивідуально-консультативна робота проводиться у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних і самостійних завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

1) індивідуальні заняття, які проводяться з окремими студентами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей. Вони передбачають:

виконання завдань базового рівня тими студентами, які мали пропуски або низький рівень знань з певних тем;

виконання завдань підвищеної складності тими студентами, що мають високий рівень знань та більш глибоко вивчають тему;

евристичні бесіди тощо.

2) консультації, під час яких студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні консультації, семестрові та перед контрольним заходом – екзаменаційні).

Консультації проводяться за окремими темами дисципліни, за блоками навчального матеріалу, стосовно окремого індивідуального завдання навчального чи наукового характеру, при підготовці до підсумкового контролю та екзамену тощо.

У процесі консультацій (особливо поточного консультування) проводиться діагностичне тестування знань студентів для виявлення ступеня засвоєння окремих теоретичних положень, теорій, закономірностей, рівня сформованості практичних умінь і навичок та перевірки ефективності прийомів і методів навчання, використовуваних під час аудиторних занять.

Індивідуально-консультативна робота виконує роз'яснювальну, контролюючу та стимулюючу роль.

Кінцевою метою індивідуально-консультативної роботи є досягнення майбутніми фахівцями компетентностей, адаптованих до вимог сучасного ринку праці.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються форми та методи інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття досвіду самостійного опрацювання навчального матеріалу, пошукової роботи, набуття якостей, які стануть у нагоді в подальшому розвитку самоосвіти і самореалізації.

Передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; мозкові атаки; кейс-метод; ділові та рольові ігри; презентації; банки візуального супроводження (табл. 9).

Таблиця 9

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<p>Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань обмежується двома-трьома ключовими моментами. Увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках. Використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей студентів</p>	Проблемна лекція з питання: "Проблематика економіко-соціологічних досліджень" (за темою 1)
	Проблемна лекція з питання: "Проблема гармонійного співвідношення економіки та суспільства" (за темою 2)
	Проблемна лекція з питання: "Основні підходи в інтерпретації економічної поведінки" (за темою 4)
	Проблемна лекція з питання: "Відносини різних соціальних груп та проблеми економічного вибору" (за темою 5)
	Проблемна лекція з питання: "Соціальні стереотипи економічного мислення українців та їх вплив на економічну поведінку" (за темою 6)
	Проблемна лекція з питання: "Мотиви економічної поведінки індивіда" (за темою 7)
<p>Робота в малих групах створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування</p>	Проблемна лекція з питання: "Економічна культура та її роль у регуляції економічної поведінки" (за темою 8)
	Робота в малих групах при визначенні раціональної поведінки індивідуума (практичне заняття за темами 4 – 6)
	Робота в малих групах при визначенні мотивів діяльності людини (практичне заняття за темою 7)
	Робота в малих групах при визначенні психоемоційних особливостей економічного мислення (практичне заняття за темою 8)
	Робота в малих групах при визначенні якості життя населення і рівнів економічного добробуту (практичне заняття за темою 11)

Закінчення табл. 9

1	2
<p>Семінари-дискусії – обмін думками та поглядами учасників з приводу конкретної теми, що дають можливість активізувати розумову діяльність студентів, уміння висловлювати власні думки, використовувати набуті знання, а також допомагають формувати</p>	Проблемне повідомлення та дискусія з питання: "Об'єкт та предмет економічної соціології: взаємозв'язок економіки та соціології" (семінарське заняття за темою 1)
	Проблемне повідомлення та дискусія з питання: "Людина в культурних та владних відносинах ("соціальна людина", "економічна людина")" (семінарське заняття за темою 2)

погляди і переконання, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів	
Мозкові атаки – форма навчання із застосуванням колективного методу пошуку нових ідей і рішень. Учасникам пропонується висловлювати якомога більшу кількість різних варіантів вирішення проблеми (фантастичних і нереальних)	Мозкова атака щодо визначення людини в ролі учасника ринкових відносин (семінарське заняття за темою 3)
	Мозкова атака щодо визначення складу причин невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки (практичне заняття за темою 10)
Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд економічних ситуацій, складних конфліктних випадків тощо	Виробнича ситуація "Людина в трудових відносинах" (практичне заняття за темою 5)
	Проблемна ситуація "Соціальне нерівенство та проблеми економічного вибору" (практичне заняття за темою 5)
	Управлінська ситуація "Закономірності поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції та економічних криз" (практичне заняття за темою 10)
Рольові ігри – це заздалегідь заплановані ролі студентів у вирішенні проблемної роботи, яка пов'язана з проблемою економічного вибору	Практичне заняття з вирішення питання щодо економічної поведінки індивіда. За наведеними ситуаціями кожна група студентів виконує роботу з пошуку шляхів та способів управління економічною поведінкою (практичне заняття за темою 5)
Презентації – це виступи перед аудиторією представників групи студентів, які презентують досягнення щодо досліджень з означеної теми	Презентація малими групами результатів дослідження причин економічної поведінки індивіда за темами, наведеними нижче

Презентації: тематика та порядок оформлення

Презентація як комп'ютерний документ – послідовність змінюючих один одного слайдів – тобто електронних сторінок. Демонстрація такого документа може відбуватися на екрані монітору комп'ютера чи на великому екрані за допомогою спеціальних пристроїв – мультимедійного проектора.

Під час демонстрації об'єкти можуть відразу відображатися на слайдах, а можуть з'являтися на них поступово, в певний час, визначений викладачем для підсилення наочності доповіді та акцентування на особливо важливих моментах їх змісту. За потреб доповідач може порушити визначену заздалегідь послідовність демонстрації слайдів і перейти до будь-якого з них в довільному порядку.

Презентації виконуються за допомогою програми PowerPoint, що входить до пакету Microsoft Office.

Вимоги до структури та змісту презентації:

кожен слайд має відобразити одну думку;

текст має складатися з коротких слів та простих речень;
рядок має містити 6 – 8 слів;
всього на слайді має бути 6 – 8 рядків;
загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
дієслова мають бути в одній часовій формі;
заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні положення слайду;
у заголовках мають бути і великі, і малі літери;
слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;
кількість блоків інформації під час відображення статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
підписи до ілюстрації розміщуються під нею, а не над нею;
усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі;
кольорова схема має бути однаковою для всіх слайдів.

Тематика презентацій

1. Причини невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки.
2. Фактори, що впливають на ставлення до грошей. Обмеження економічного вибору.
3. Мотиви економічної поведінки індивідуума: проблема вибору.
4. Вплив суспільства на економічний вибір індивідуума.
5. Способи управління економічною поведінкою індивідуума.
6. Психологія попиту і накопичення. Складові "зберігаючої" поведінки.
7. Борги: сприйняття і ставлення до боргу.
8. Закономірності поведінки суб'єктів ринку в умовах інфляції та економічних криз.
9. Уявлення населення про якість життя та рівні економічного добробуту.
10. Складові економічного добробуту.
11. Психологічні бар'єри у різних видах підприємництва та бізнесу: що заважає відкрити свою справу.
12. Соціально-економічне мислення багатих людей: принципи поведінки.
13. Мотивація досягнення успіху у підприємницькій діяльності (нематеріальна мотивація).
14. Праця і дозвілля в сім'ї: ставлення до праці і дозвіллю залежно від економічного добробуту.
15. Вплив реклами на споживчий вибір.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни "Економічна соціологія" передбачають лекційні, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу і виконання індивідуальних завдань.

Оцінювання і перевірка знань студентів проводиться за **накопичувальною бально-рейтинговою системою**, що дозволяє підвищити у студентів конкуренцію у навчанні для активізації особистісного фактора на основі оцінки реального місця, який займає студент серед однокурсників у відповідності зі своїми результатами.

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, що відповідає певному рівню Національної рамки кваліфікацій України з дисципліни "Економічна соціологія" включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит – 35 балів).

Поточний контроль здійснюється у формі:

- 1) усного опитування;
- 2) фронтального опитування (у формі бесіди викладача з групою);
- 3) індивідуального опитування (передбачає ґрунтовні, розгорнуті відповіді студентів на питання, що відносяться до досліджуваного навчального матеріалу);
- 4) письмових контрольних робіт;
- 5) тестування;
- 6) аналітичних оглядів;
- 7) есе (твір-роздум невеликого обсягу з вільною композицією, що виражає індивідуальні враження, міркування по конкретному питанню, проблемі).

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Модульний контроль проводиться у формі колоквиуму (проміжний міні-екзамен, що проводиться з ініціативи викладача).

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту (письмово), визначених навчальним планом у терміни, передбачені графіком

навчального процесу. Результат іспиту оцінюється у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна, що зараховується – 25 балів).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни "Економічна соціологія" розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою згідно табл. 10.

Таблиця 10

**Рейтинг-план навчальної дисципліни
(система оцінювання рівня сформованості компетентності)**

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Рівень сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Макс. бал			
Модуль 1. Теоретичні основи синтезу соціології та економіки					25,5			
Знання, вміння та навички щодо визначення соціально-економічної поведінки індивіда	Здатність ідентифікувати економічні проблеми суспільства тт. робити висновки щодо соціальних наслідків дій індивідуумів	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Економічна соціологія як наука	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Дискусія з визначення соціально-економічних проблем суспільства. Визначення основних термінів економічної соціології	Активна участь на семінарі, дискусіях	0,25
			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, тестування	0,25	
		2,3	Ауд.	4	Лекція	Тема 2. Соціальні засади економічної життєдіяльності суспільства	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо соціально-економічних проблем суспільства	Активна участь на семінарі, дискусіях. Поточна контр.роб. 1	2
			13	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка аналітичного огляду. Підготовка до поточної контрольної роботи з тем 1-2	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	2	
	4,5	Ауд.	4	Лекція	Тема 3. Людина як суб'єкт економічних відносин	Робота на лекції	1	
			2	Семінарське заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо економічної поведінки людини у різних соціумах	Активна участь на семінарі, дискусіях. Поточна контр.роб. 2	1,5	
		13	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка аналітичного огляду. Підготовка до поточної контрольної роботи з теми 3	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	2		
	6,7	Ауд.	4	Лекція	Тема 4. Соціально-економічна поведінка індивіда та механізми його регуляції	Робота на лекції	1	
			2	Семінарське заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо механізмів регулювання соц.-економічної поведінки індивіда	Колоквіум за змістовним модулем 1. Поточна контр. робота 3	2	
		13	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка до колоквиуму. Підготовка до поточної контрольної роботи з теми 4	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	2		

Продовження табл. 10

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Рівень сформованості компетентностей	
				Форми контролю	Макс. бал

Модуль 2. Особливості соціально-економічної поведінки індивіда							34,5
Здатність обґрунтування поведінки людини	8,9	Ауд.	4	Лекція	Тема 5. Людина та її поведінка у грошовому господарстві	Робота на лекції	1
			2	Семінарське заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо поведінки людини у грошовому господарстві	Активна участь на семінарі, дискусіях. Поточна контр.роб. 4	2
		СРС	13	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	2
Здатність критичного мислення	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Соціально-економічні орієнтації населення України	Робота на лекції	0,5
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	-
Здатність визначення мотивів діяльності	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Мотиви діяльності і теорія управління	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо управління поведінкою індивідуума в різних умовах	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	0,25
Здатність до аналізу	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки	Робота на лекції	0,5
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	-
	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Зберігаюча поведінка індивіда: попит, накопичення, борги	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Усне опитування. Виконання ситуативних завдань щодо соціально-економічної поведінки індивідуума	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	0,25
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Вплив інфляції та економічних криз на поведінку індивіда	Робота на лекції	0,5
СРС		8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка аналітичного огляду	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	-	
15,16	Ауд.	4	Лекція	Тема 11. Якість життя населення як рушійний фактор економічної поведінки індивіда	Робота на лекції	1	
		2	Практичне заняття	КОЛОКВІУМ за ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 2. Контрольна робота	Підсумкова контрольна робота	10,5	
	СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання ситуаційних завдань. Підготовка до колоквиуму. Підготовка до контрольної роботи	Опитування, перевірка домашніх завдань, тестування	14	
17	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Організаційно-культурний фактор функціонування і розвитку економіки		0,5	
	СРС	3	Підготовка до занять			-	

Закінчення табл. 10

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Макс. бал	
СЕСІЯ	Ауд.	2	Передекзам. консультац.	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40	
		2	ЕКЗАМЕН	Виконання завдань екзаменаційного білету			
	СРС	10	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістовних модулів			
ВСЬОГО годин		180	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100	
						з них	
						поточний контроль:	60,00
						підсумковий контроль:	40,00

Поточне тестування відбувається за кожною темою змістовного модуля. Це дає можливість оцінити знання студента з теоретичних питань навчальної дисципліни "Економічна соціологія".

Тестові завдання побудовані за такою схемою: поставлене питання і наведено три відповіді, з яких одна відповідь є правильною.

Тестові завдання складені за окремими варіантами, в яких питання і відповіді не співпадають з порядковими номерами тестових завдань. Обсяг тестового завдання залежить від теми навчальної дисципліни і становить від 20 до 35 запитань.

Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються критерії, які наведені у табл. 11.

Таблиця 11

Критерії оцінювання знань студента за тестовими завданнями

Оцінка	Обсяг тестових завдань в запитаннях			
	20	25	30	35
1	2	3	4	5
відмінно	без помилок	без помилок	без помилок	одна помилка
	-	одна помилка	одна помилка	дві помилки
	одна помилка	дві помилки	дві помилки	три помилки
добре	-	три помилки	три помилки	чотири помилки
	дві помилки	-	чотири помилки	-
	-	чотири помилки	-	п'ять помилок
задовільно	три помилки	-	п'ять помилок	шість – сім помилок
	чотири помилки	п'ять помилок	шість помилок	вісім – десять помилок

Закінчення табл. 11

1	2	3	4	5
задовільно	п'ять помилок	шість помилок	сім помилок	одинадцять – п'ятнадцять помилок
незадовільно	більше п'яти помилок	більше шести помилок	більше семи помилок	більше п'ятнадцяти помилок
	більше десяти помилок	більше десяти помилок	більше десяти помилок	більше двадцяти помилок

Проведення поточного контролю з метою оцінювання рівня знань студента здійснюється за двома складовими. Це лекційний контроль і практичний контроль.

Підсумкова контрольна робота виконується студентами в аудиторії в письмовій формі. Кожна робота має свій варіант і містить як теоретичні питання з теорії навчальної дисципліни (визначення термінів тощо), так і ситуаційні завдання з проблем економічної поведінки індивідуума.

Проведення підсумкового контролю здійснюється за варіантами екзаменаційних білетів.

Зразок екзаменаційного білету

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Освітньо-кваліфікаційний рівень **Магістр**

Спеціальність **8.03050101 "Економічна теорія"**

Семестр **1**

Навчальна дисципліна **Економічна соціологія**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

1. Складові економічної та соціальної сфери життя українського суспільства.

2. Дайте порівняльну характеристику бідності та багатства в Україні.

3. Складові трудової адаптації та аналіз основних причин трудових конфліктів.

4. Наведіть порівняльний аналіз економічного та соціологічного поглядів на працю.

5. Проаналізуйте причини невизначеності та непередбачуваності економічної поведінки індивідуумів.

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії

Протокол № ____ від _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

Вирішення екзаменаційних завдань повинно показати вміння студента використовувати теоретичні знання з економічної соціології на практиці. При оцінюванні завдань увага приділяється якості та самостійності. Важливим вважається надання поширеного пояснення дій, їх послідовності. Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка знижується.

Максимальна кількість балів за завдання – **8 балів**, тобто усього за правильне вирішення всіх 5 (п'яти) завдань студент отримує **40 балів**. Максимальна кількість балів ставиться, якщо дано повне та обґрунтоване вирішення соціально-економічної проблеми. Правильно наведено визначення категорій, логіку мислення. Робота повинна бути охайно оформлена, не мати виправлень, закреслень тощо.

Якщо відповідь менш логічно та детально розкриває суть завдання та у наявності є недоліки в оформленні роботи оцінка знижується.

Перерахунок підсумкової суми балів у традиційну і міжнародну оцінку наведений у табл. 12.

Таблиця 12

Перерахунок підсумкової суми балів у традиційну і міжнародну оцінку

Оцінка	Підсумкова сума балів	Оцінка (ECTS)
5 (відмінно)	90 – 100	A (відмінно)
4 (добре)	85 – 89	B (дуже добре)
	75 – 84	C (добре)
	70 – 74	D (задовільно)
65 – 69	E (посередньо)	
3 (задовільно)		60 – 64
2 (незадовільно), (не зараховано)	Нижче 60 балів	F (незадовільно)

Пояснення щодо загальних критеріїв оцінювання за шкалою ECTS наведено у табл. 13.

Таблиця 13

Оцінка за шкалою ECTS

Оцінка	Пояснення
A	"Відмінно" – теоретичний зміст дисципліни "Економічна соціологія" засвоєний студентом повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
B	"Дуже добре" – теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота має дві-три незначні помилки
C	"Добре" – теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота має декілька незначних помилок або одну-дві значні помилки
D	"Задовільно" – теоретичний зміст дисципліни засвоєний не повністю, але прогалини в знаннях не носять істотного (системного) характеру, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
E	"Достатньо" – теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково, деякі практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь (в усній або письмовій формі) фрагментарна, непослідовна
FX	"Умовно незадовільно" – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконано або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом дисципліни можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання); робота, що потребує доопрацювання
F	"Безумовно незадовільно" – теоретичний зміст дисципліни не засвоєний, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань; робота, що потребує повної переробки

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Лукашевич М. П. Соціологія економіки : підручник / М. П. Лукашевич. – К. : Каравела, 2005. – 288 с.
2. Матвєєв С. О. Економічна соціологія : підручник / С. О. Матвєєв, Л. І. Лясота. – Суми : Університетська книга, 2006. – 184 с.
3. Радаєв В. В. Экономическая социология / В. В. Радаев. – М. : ИД ГУ ВШЭ, 2005. – 604 с.
4. Экономическая социология : учебн. пособ. / В. Е. Пилипенко, Э. А. Гансова, В. С. Казаков и др. ; под ред. В. Е. Пилипенко. – К. : МАУП, 2002. – 296 с.

11.2. Додаткова

5. Силласте Г. Г. Экономическая социология / Г. Г. Силласте. – М. : Гайдарики, 2005. – 383 с.
6. Чангли И. И. Труд. Социологические аспекты теории и методологии исследования : монография / И. И. Чангли. – 4-е изд. – М. : ЦСПиМ, 2010. – 608 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

7. Центр экономической социологии "ЭКСОЦЕНТР". – Режим доступа : <http://www.ecsoc.ru/>.
8. Электронный журнал "Экономическая социология". – Режим доступа : <http://ecsoc.hse.ru/>.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни	7
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	9
4. Плани лекцій	15
5. Плани практичних (семінарських) занять	18
6. Самостійна робота студентів	23
7. Контрольні запитання для само діагностики	24
8. Індивідуально-консультативна робота	25
9. Методики активізації процесу навчання	26
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	30
11. Рекомендована література	37
11.1. Основна	37
11.2. Додаткова	37
11.3. Ресурси мережі Інтернет	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
" ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ "**

**для студентів спеціальності
8.03050101 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

Укладач **Яхкінд Вікторія Павлівна**

Відповідальний за випуск **Попов О. Є.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 212 ЕВ. Обсяг 39 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*